

gában foglalja eme bíróságnak szervezetét, illetékességének és eljárásának szabályait.

Csak *államok* vagy a nemzetek szövetségének tagjai szerepelhetnek e bíróság előtt ügyfelek gyanánt s illetékessége minden oly ügyre kiterjed, amelyet a felek elébe terjesztenek és az egyezményekben megállapított minden különös esetre. Anyagi jog szempontjából az egyezményeken és a nemzetközi szokásokon kívül a bíróság alkalmazza a civilizált nemzetek általános jogelveit és jogtudósainak tanításait, de végső esetben „ex aequo et bono” is ítélkezhetik.

A bíróság 15 tagból áll (11 rendes és 4 pótbíró), akiket a nemzetek kijelölése alapján összeállított jegyzékből a közgyűlés és a Tanács 9 évre választ, a civilizáció nagy alakzatainak és a világ fő jogi rendszereinek tekintetbevételével. Elnökét és alelnökét a bíróság maga választja háromévenként. A bíróság ugyancsak 3 éves időszakokra öt bíróból álló külön tanácsot alakít a munkatügyekből származó jogviták eldöntésére. Egyéb ügyekben 11, kivételesen 9 bíró jelenléte szükséges. Sommás ügyek elintézésére háromtagu tanácsot fognak felállítani.

A bíróság hivatalos nyelve a francia és az angol, de kivételesen más nyelv is használható. A keresetet a Jegyzői Hivatalnál kell benyújtani. A perelőkészítés írásbelileg történik; a bírósággal és az ellenféllel való közlés útján; ezt követi a szóbeli eljárás, amely nyilvános, ha csak a bíróság mindkét fél kívánságára a nyilvánosságot ki nem zárja. Ügyvédek képviselhetik a feleket. Határozatát a bíróság titkos tanácskozás után szótöbbséggel hozza és megindokolni tartozik; az ezzel egyet nem értő és kisebbségben maradt bírák különvéleményüket a határozathoz csatoltathatják, amely egyébként végleges és föllebbezhetetlen, bár a határozat felülvizsgálata bizonyos korlátok közt kérhető. Valamely érdekelt harmadik állam beavatkozási minőségbe beléphet a perbe s az így eldöntött per ő rájuk is kihat.

F. P.

Joggyakorlat.

Hiteljogi gyakorlatunk 1925-ben. (Befejező közlemény. *)

A vasúti jog területe hosszabb ideig fehér folt volt a valorizáció térképén. E helyen mintegy muzeális emlékeként elmúlt időknek, hosszu ideig az a sivár gondolat végezte pusztítását, amely a „korona egyenlő” korona elvének pathetikus védelmében jelentős tényezője volt gazdaságunk tönkrementésének. Az év első felében a Curia az 1923. évi 39. t.-c.-re hivatkozással következetesen megtagadta a vasut elleni kártérítési követelés valorizációját. Jelentős állomás volt a felértékelés felé vezető uton a IV. tanács elvi élel deklarált újabb álláspontja, amely szerint az 1923. 39. t.-c.

*) A cikk első része a P.J. előző, 1–2. számában.)

csak a konkrét viszonyok közötti kamatpótlás rendezését célozta, a vasut tartozásait illetően e keretben tett különleges rendelkezés nem érinti a Vűsz 95. §-án alapuló felelősségből folyó kártérítési kötelezettséget. (362., 6682/24.)

A gyakorlat azonban elvileg ma is csak akkor valorizál, ha „a kártérítési kötelezettség már a kár felmerülte idején kétségtelen volt, a vasutat az egyszerű kése delmet meghaladó vétke sség terheli és ha az elveszett ingóságokat a károsult annak idején igazolt vagyontalansága miatt nem pótolhatta”. (P. IV. 6682/24.)

A vétke sség mint a valorizáció feltétele a fogalmak konstrukciójának deplacementja következtében más jogterületen is szerepel, a vétke sségi elv merevsége azonban különösen szembe szökő a vasuti gyakorlatban, ahol a culpa specialis mérle gelése következményeként, bíróságaink az esetek többségében továbbra is megtagadták a valorizációt és ezzel a kártérítést megfosztoták restitució s jelentősé gé től. Megállapította például a bíróság, hogy a vasutat nem terheli a fizetési kése delmet meghaladó vétke sség, ha a kárfel szólamlást csupán öt hónap után intézte el (P. IV. 3419/24.), de még akkor sem, mikor 23 hónap eltelte után intézte el és ezt a kése delmet sem igazolta. (P. VII. 4421/24.) Bár a vétke sségi prius tól nem tud szabadulni, de azzal, hogy azt teljes szigorúsággal kezeli és hogy egyéb feltételektől is eltekint, nagy haladást jelent a P. IV. 6428/24. sz. ítélet, amely vétke ssé kése delmet állapít meg már azért, hogy a vasut a felszólamlással esedé kessé vált fizetési kötelezettségének eleget nem tett, aminek jogi következménye, hogy ez idő től a korona értéksökkenése folytán felmerült kárt megtéríteni tartozik, függetlenül még attól is, hogy módjában volt e felperesnek az árut annak elvesztésekor beszerezni.

A valorizáció mértékét a méltányosságra hivatkozva a fenti ítéletben a különbözet 50%-ában, a perindítás kése delme miatt 40%-ban (P. V. 6682/24.) állapítja meg, viszont teljes mértékben valorizál a P. IV. 6362/24. sz. határozat azon megállapítása kapcsán, hogy alperest a kereseti podgyász elvesztésében vétke ssé gondatlanság terhelt és hogy a károsult sem az elveszésekor, sem azóta nem volt abban a helyzetben, hogy a veszteséget a neki járó kártérítés hiányában pótolja.

A fejlődés, amint látjuk, egyenesen haladt a méltányos valorizáció irányában — a valorizációs törvényjavaslat drasztikus intézkedései, sajnos, végképen elvágják ez egészséges tendencia útját.

Az elvesztett árura eső fuvardij ugyanolyan pénzemben térítendő vissza, amelyben a feladó azt fizette. (P. VII. 4218/24.)

Filmküldemény a vasuti fuvarozás szempontjából a „drágaságok” fogalmába nem vonható. (P. IV. 1090/23.) Az a körülmény, hogy a vasuti kocsiból jelentős súlyu, különféle árut el lehetett tulajdonítani, a köteles gondosság hiányát, vétke ssé gondatlanságot jelent. (P. IV. 1633/24.) A vasut felelős a nyitott kocsin való fuvarozás közben elkövetett, nem is feltűnő lopásokból eredő hiányért is. (P. VII. 4218/24.) Viszont nem állapított meg a felelősség, mikor a vasuti kocsit, amelyben az áru érkezett, a feladó választotta ki s a kocsi beázott, de a feladó nem bizonyítja, hogy a kocsin a kiválasztáskor a hibák nem voltak meg. (P. IV. 4615/24.)

A Kt. 385. §-a a szállítványozó felelősségét a közvetett szállítványozó ténye rért csak a culpa in eligendo esetében állapítja meg. A Curia továbbmőnőleg mégis kimondotta a szállítványozó

felelősségét az általa igénybe vett másik szállítványozóért azzal az indokolással, hogy a közvetlen megbízott cég egyáltalán nem működött közre és a szállítmány lebonyolítását teljes egészében átruházta, ilyképen nem közvetlen szállítványozóról, hanem al-szállítóról van szó, akire a törvény korlátozásai nem vonatkoznak. (P. IV. 3445/24.) Az alperes szállítványozó cég által szállított butorok a külföldi teljesítési helyen rongálódtak meg: felperes a kár megtérítését az illető külföldi pénznemben követelheti. (P. VII. 2596/24.) Az áru elveszése miatt támasztható keresetre az *elévülés* csak akkor kezdődik, amikor a szállítványozótól a küldemény visszaadását a feladó követelte. Az egyezkedési tárgyalások alatt az elévülés szünetel, ha pedig az adós a kötelezettség alapját elismeri, az általános magánjogi elévülés alkalmazandó. (P. IV. 38/25.)

Hasonló liberális értelmezését a speciális elévülésnek jelzi a P. IV. 3322/23. sz. ítélet, amikor abból a körülményből, hogy a *biztosító* kártérítési kötelezettségét elismerte, már az általános magánjogi elévülést mondotta ki alkalmazandónak.

Eltérően a békeidőben kialakult kereskedelmi szokástól, az újabb szokás értelmében az *ügynöknek* jutalék jár már akkor, ha az általa közvetített ügyletet a megbízó elfogadja. A már megkötött ügyletnek az ügynök hibájára vissza nem vezethető esélyei, az ügynök jutalék-igényét nem befolyásolják. (P. II. 6213/24.) Megbízás esetén a kikötött közvetítési díjat — amennyiben az ügylet az ő közvetítői tevékenysége folytán létesül — a nem hivatásos ügynök is követelheti. (P. II. 59/24.) Nem jár azonban közvetítési jutalék akkor, ha az ügylet teljesítése már annak megkötésénél lehetetlen volt és erről az ügynök a közvetítéskor tudott. (P. II. 1350/23.) Nem tarthat számot díjazásra az az ügynök sem, aki megbízójának tudta nélkül, a másik fél érdekében is közbenjárt. (P. II. 2087/24.)

A korábbi gyakorlattal szemben a bíróság a *váltókövetelést* valorizálta a közös megegyezéssel elhalasztott lejáratú napra. (P. VII. 8/25.) Továbbmenőleg amikor az adóst az egyszerű fizetési késedelmet meghaladó vétkesség terheli, a váltótartozás valorizáltatott a tényleges fizetés napját megelőző utólszor jegyzett árfolyam szerinti átszámítás alapján. (P. VII. 426/25.)

A csehszlovák koronáról szóló váltó ebben a pénznemben fizetendő ki — habár nincs is „effektív” kikötés —, ha az adós beleegyezett, hogy a váltót csehszlovák koronáról állítsák ki, ott hozzák forgalomba és ott telepítsék is. (P. VII. 5980/23.) Ha az idegen valutáról szóló váltót az adós magyar koronában fizetheti ki, az átszámítás a fizetés napját megelőzőleg jegyzett árfolyam szerint eszközözendő. (P. VII. 6603/23.)

A *csekknek* akár csekkjogi uton (forgatmány) akár egyszerű átadással történt átruházása jogilag nem vételi, hanem engedményezési ügylet. (P. VII. 1714/24.)

Felismerhető *tévedés* esetében a szerződő fél nem használhatja ki azt a maga javára s ha mégis a tévedő féllel szerződést köt, a szerződés a tévedő félnek előtte ismert valódi akarata szerint tekintendő megkötöttnek. (P. II. 586/25.) A létrejött ügylet feltételeinek módosítása a pusztá hallgatásból konkludens tények nélkül egyszerűen nem következtethető, különösen annak megállapítása hiányában, hogy az áru átvétele a számla tartalmának ismeretében és ahhoz való hozzájárulással történt volna. (P. IV. 3676/24.) Aki az ügyletkötésnek telefon utján való formáját választja, viseli az ebből keletkező tévedések következményeit. (P. IV. 1743/24.) Mikor mindkét fél iparszerűleg foglalko-

zik idegen pénznemek adásvételével s az alperes felismerhette a felperes tévedését, viszont utóbbit a hiba felfedezésének késedelme körül vétkesség nem terhelte, alperes köteles azon összeget valorizáltan megfizetni, amennyiért felperes az átutaláskor beszerezhetné volna. (P. IV. 6678/24.)

A *fellevés* annyira elhanyagolt fogalma mind sürűbben bukkan fel újabb ítéleteinkben.

Az ügyletkötésre való elhatározás alapjául szolgáló fellevés meghiusulása az ügylet hatálytalanságát vonja maga után. (P. IV. 170/23.) Ha a szerződési nyilatkozat oly fellevés mellett tételt, amely fellevés meghiusult, a nyilatkozat érvényét veszti. (P. IV. 2223/23.) A szolgáltatás megtagadható, ha akkor, amikor teljesíteni kellene, a másik fél vagyoni viszonyai olyan rosszak, hogy a követelés veszélyeztetve van. (P. IV. 3549/24.)

Ha az alapügylet *tiltott ügylet*, az ebből folyólag adott fedezeti váltó alapján jogok nem érvényesíthetők. (P. VII. 5748/23.) Tiltott ügyletre fordított közös kiadást az erre társulók közösen tartoznak viselni. (P. VII. 2283/24.) De már tiltott ügyletből kártérítési követelést érvényesíteni nem lehet, ennél fogva lánckereskedés miatt a felperes által alperesnek adott ettől járó vételárelőleg valorizálását a bíróság megtagadta. (P. VII. 2062/24.) Ugyanilyen álláspontot foglal el a maximális árat meghaladó vételártöbblet tekintetében, amely visszakövetelhető, de nem valorizálható. (P. VII. 4492/24.)

A turpis causának illetően kötelemgengítő hatása ahelyett, hogy az intencionált eredeti állapotot állítaná helyre, lényegében jutalmat ad az egyik szintén büntetni szándékoltnak félnek. Ezért helyesebb a II. tanács álláspontja, amely turpis ügylet esetében is a felperesnek az általa az alkalmi egyesülésbe fordított összeget a kereset indításától kezdve valorizálva ítélte meg. (5624/24.)

Az életviszonyokkal való gyakorlati és józan számolás jellemzi azt az ítéletet is, amely a vasúti alkalmazottaknak a forradalmi időkben juttatott külön díjazást, a jó erkölcsökre ütköző célzata ellenére, miután annak idején szükséges és ésszerű volt, felperes követelésével szemben alperes javára beszámította. (P. IV. 3451/24.)

Dr. Varannai István.

Kényszeregyességi joggyakorlat 1925-ben.* A csődönkívüli kényszeregyesség problémái a gyakorlatban tulajdonképpen csak az 1925. évben bontakoztak ki. Addig az esetek inkább szórványosan jelentkeztek; az 1925. év hozta meg azt a súlyos gazdasági válságot, amelynek nyomán a kényszeregyességi ügyek valószínűleg elárasztották a bíróságokat. Csak a budapesti kir. Ítéltáblához az 1925. évben körülbelül 300 kényszeregyességi ügy érkezett be. Az egész országban mintegy 2000 ügy indult meg. A felvetődött jogi kérdések eldöntése érdemben az őrségi munka-terhelés dacára, semmi kívánni valót nem hagyott fenn. Általában a bíróságok teljes mértékben átértékeltek és a valóságba átvitték a R. intentióit s annak dacára, hogy a R. szabályai szándékolatlan rugalmasak és tág tért engednek az egyéni inicia-

* Mikor e sorokat írtam, az 1410/1926. M. E. sz. rendelet (az alábbiakban rövidítve: „új R.”); még nem volt közzétéve. Az alábbi összeállítás azonban tülön-túlnyomó részében az új R. hatálya alatt is megtartja jelentőségét. Ezért a lényegesebb pontokon utalok az új R. megfélelő rendelkezéseire, egyebekben azonban a régi R. szakaszait idézem úgy, ahogyan az az illető határozatokban foglaltatik. Ahol tehát nem hivatkozom kifejezetten az új R.-re, ott a régi R. illető §-ai értendők.